
purgatórium VIII.

PINTÉR LAJOS

Nyolcadik elbeszélés,

amelyben dr. Klemm az építő jellegű becsvágyról elmélkedik, számot vet eddigi életével, visszavonhatatlanul lemond osztályorvosi tisztéről, és egy slukkra megiszik fél liter pálinkát, ám az E-osztály ápolójai szolidaritást vállalnak vele.

A kardot nyelt rendőrgyilkos eltűnésének híre megannyiképpen robbant az E-osztályon.

Az ápoló-létszám csoportokra szakadtan szokásos délelőtti foglalkozásának áldozott. A párásra locsolt udvar napmentes szegletében Rótszakáll a nőápoltak kíváncsi gyűrűjében pikáns és — meg kell hagyni — szellemes részleteket adott elő *Hogyan kezeljük elmegyógyászainkat* című feljegyzéseiből. Felolvasásában éppen ott tartott, hogy: „... ama tény, miszerint Ottó ápoló tegnap kétszer is átszúrta az ápoló vénáját, szimpomatikus jelenség. Ottó ápolónak az utóbbi időben egyre jobban reszket a keze, ami szervezete pillanatnyi kiegyensúlyozatlan voltának, ám még inkább családja idülten rendezetlen szociális körülményeinek tudható be. Ottó ápoló kislánya a múlt héten a lábát törte, anyósa a konyhaberendezést, egyébiránt is Ottó ápoló már az örület határán van abban az egyetlen földes szobában, amelyben este nyolc után még a rádióját sem hallgathatja, vendégfogadásról vagy akár zavartalan nemi életről nem is beszélve, az öregekre mint háztulajdonosokra való tekintettel...” Ennél a pontnál a babby-dollos hölgy felugrott, fenyegető öklét a szögletes égboltnak feszítette: — Add meg a mi mindennapi zavartalan nemi életünket, most és amíg nem öreg az ember! — harsogta általános kacaj kíséretében. Az indulatos kitérés egyedül Rótszakállt nem billentette ki lakonikus komolyságából. „Szinte természetellenes” — folytatta meg-

emelve hangját —, „szinte természetellenes, hogy Ottó ápoló ilyen körülmények között még nem adta ivásnak a fejét, továbbá, hogy felesége nem szenved nap mint nap kontrakciót, zárójelben hüvelygörcsöt. Ajánlott terápia: miután a tünetek eredetét az ápolók társadalmi-anyagi helyzetéből kifolyólag pillanatnyilag megszüntetni nem lehet, magukat a tüneteket kellene csillapítani. E célból Ottó ápolóval közlendő, lelkében tudatosítandó, miszerint: a) jövedelme csakhogynem eléri a körzeti átlagot, b) a medicina jelenlegi állásán após és anyós nem halhatatlanok, annál kevésbé, mivel előbbi kazánkovács, utóbbi háztartásbeli, és c) egyébként fel a fejjel, a világon évente negyven millió ember hal éhen...” — szóval itt tartott lendületes felolvasásában Rőtszakáll, amikor az atléta termetű Iván szenvtelen hangon bejelentette a rendőrgyilkos eltűnését. — Eltűnt — mondta, pontosan ezekkel a szavakkal, ami annál is lényegesebb, mivel a 160-as ápoló eltűnését az osztályon Ivánon kívül mindenki szökésnek szörnyűsítette.

A hírre Rőtszakáll becsapta vaskos füzetét; tenyerét az izgalomtól vékony izzadságréteg vonta be, érezte, hogy élményei és feljegyzései az elkövetkező néhány tömény órában anyagának talán legizgalmasabb részével fognak gazdagodni, s ennek megfelelően elsőrendű kötelességének tartotta az elkövetkezőkben maximálisan nyitva tartani szemét és fülét.

A kacarászó nőállomány ugyancsak megdöbbsent a hírre; a rekedtes hangú, magát titokban beépített megfigyelőnek valló nő rohant megérdemlődni Madámtól, mit tehet a maga részéről az adott helyzetben; a többiek eszelős tapsikolásba kezdtek, ami ugyancsak természetes reakció volt, mert bár került közöttük alkoholista, narkomániás, hisztériás és félbemaradt öngyilkos, különböző előéletük és nyavalyájuk kivétel nélkül a tömény és váratlan izgalmak igényléséhez idomította őket.

A női ebédlőben preferánsparti folyt. A galambösz októbrista két osztás között olyan indulatos vitát folytatott az építőipari segéd munkással, hogy nemcsak a keze, ám a nyaka is rángatózni kezdett, szinte vonaglott azon apróság fölötti dühében, hogy partnere a refetlit következetesen repetlinek ejti, s ahelyett, hogy hibáját utóbb belátná, és ostobaságát idejekorán korrigálná, egy számár csökönységével magyarázza vélt igazát, miszerint a soron következő leosztás értékét megduplázó vonalka neve helyesen igenis repetli, ami a repetitio latin szóból származik, és tudvalevőleg ismétlést, duplázást jelent. A galambösz októbristát így türelme legvégső határán érte a váratlan esemény híre, s mialatt partnerei és kibicei koponyájában azon pillanatban nekilendült az újonnan előállott helyzet várható kimenetelét latolgató agymunka (ne kertetljünk: első gondolata mindahányuknak az volt, hogy hál' istennek, megürült egy újabb garzon), ő maga, a galambösz októbrista, kiborult lelkiállapotában még arról is megfeledkezett, hogy az Ápolók Tanácsának elnökeként tartozik valamiféle intézkedéseket fogantatni. Erre a kötelességére a tömegszoba főnöke, az építőipari segéd munkás emlékeztette, mire a galambösz októbrista, úgy is mint elnök, méltóságot erőltetett magára, és elrendelte Szörösmellűnek, tüstént hívja össze tanácskozássra a Tanács tagjait. A riadóztatott tanácsstagok percekben belül egybesereglettek, az elnök ünnepélyesen és tragikus felhangokkal ismertette a tényállást, majd megkezdtek az eset tárgyalását. Az esemény rendkívüli fontosságára való tekintettel az elnök az eddigi tanácskozások gyakor-

latától eltérően nem bízta a jegyzőkönyv fogalmazását a Lorelei-frizurás tanítónő leleményére, hanem minden egyes felszólalásnak saját elméjűleg szűrte le a rezüméjét, és diktálta Böller Gézának, olykor percekig elidőzve egy-egy szinonima méricskélésével.

Dr. Klemm osztályorvos a Madám riadt közlésének pillanatában éppen felemelkedőben volt íróasztalától, ám a hír olyasképpen hatott kimerült szervezetére (emlékezzünk: röpke pihenését leszámítva immár a nyolcvanadik órája van talpon!), akár pácienseire a húsz köbcentis Largactil: gondolatait összegabalyította, idegeit elbágyasztotta, izmait elernyesztette — dr. Klemm felsőteste letaglózva puffant az asztallapra.

A felesküdt, hites törvényszéki orvosszakértői kinevezést csaknem három éve birtokolta, ám ez idő alatt nemcsak hogy bűnvádi eljárás alatt levő megfigyelt nem tűnt el a kezén, de neki magának a fejében sem bukkant fel akár a leghalványabb balsejtelve is annak, hogy ezek a szerencsétlen emberek esetleg meg is szökhetnek. Az igazi bűnhődés nem a börtön és nem a bilincs és nem a kivégzés, vallotta dr. Klemm; az igazi bűnhődést az ember magában hordozza. Ezzel a szabados nézetével az igazságszolgáltatás problémáját saját magában nagyjából elintézettnek is tekintette, bánásmód dolgában tehát nem ismert különbséget polgári ápolts és törvényszéki megfigyelt között, s ha utóbbit a szolgálati szabályzat rendelkezése szerint este kilenctől reggel hatig zárt ajtajú cellában őriztette, ezt nem tartotta egyébnek a megfigyelt személyi biztonsága érdekében alkalmazott intézkedésnél. Dr. Klemm tapasztalatból tudta, hogy az izákosok és egyéb lelki megrendültek túlfűtött igazságérzete napnyugtával ébredszik, és jobb esetben egyéni lelkiismeret-furdalásban, a tehetetlenség fölötti önmarcangolásban manifesztál, aktív esetekben azonban, főként ha rakáson vannak, mint itt is, az igazságérzet, az igazságtétel iránti ösztön tettekre válik; a tömegállományú betegek ilyenkor törésen, zúzáson, kártevésen kívül a népítélkezéstől sem riadnak vissza. Az éjszaka a tömeghisztéria órái, gondoljunk csak Hitler „kristályéjszakáira”, gondoljunk a történelem akárhány tömeghisztériájára. Dr. Klemm tudata szerint tehát a megfigyelt gyanúsítottat ez ellen az esetleges önkényes megtorlás ellen kellett biztosítani.

Dr. Klemm elképesztően csekély fontosságot tulajdonított annak a roppant horderejű ténynek, hogy helyzetéből adódóan pörbe fogott emberek további sorsának alakulásában nagyobb befolyása volt, mint egy bírósági ötöstanácsnak. Szakvéleménye szent volt és megfellebbezhetetlen, akire ő egyszer rámondta, hogy tettét beszámíthatatlan állapotban követte el, azt tíz ügybuzgó közvádoló sem bírta bitó alá küldeni. A teljes igazság kedvéért azonban nem hallgathatjuk el, hogy dr. Klemm elmemorvosi véleményét minden körülmények között az igaz meggyőződés és lelkiismeret diktálta. Az igaz lelkiismeret természetesen nem szívelheti a kétely leghalványabb árnyékát sem, ami megmagyarázza dr. Klemm eljárását, hogy a megfigyelések időtartamát lehetőségeihez mérten akár az idők végtelenjéig is elnyújtotta volna, másrészt pedig pácienseit csak abban az esetben szolgáltatta ki a bírácoknak, ha maradéktalanul meggyőződött egy-egy megfigyelt jóvátehetetlenül elvetemült voltáról; ám a kiadási levelet még ilyen esetben is csak akkor írta alá, ha megfigyelt ápoltságát egyébként minden tekintetben egészségesnek, kigyógyított-nak találta. Mert a társadalomnak — legalábbis rendezett békeidőben —

megvan az az eléggé nem dicsérhető elve, hogy beteg embert nem küld akasztófára; mert mennyivel méltányosabb és humánusabb, ha a halálraíteltet előzőleg teljesen kigyógyítják nyavalyáiból s csak ezt követően veszik a fejét! (Dr. Klemm elismerésben nem fukarkodva gondolt vissza akárhányszor a második világháború jelentős epilógusára, a nürnbergi perre, amikor is a győzők emberi méltóságuk magaslatán maradván elhárították a gondolatát is annak, hogy a háborús bűnösökkel szembeni megtorlásukban megragadják az ellenfél fegyverét, mi több, még a kihallgatásokat sem kezdték meg mindaddig, amíg Herman Göringet ki nem kúrálták idült narkomániájából, és a szimuláns Rudolf Heszt is a betegnek kijáró tisztelettel kezelték mindaddig, amíg szemforgatását saját maga le nem leplezte. Dr. Klemm mániákusan vissza-visszatért ezekhez az olvasmányaihoz, és belőlük merített erőt egy olyan jövőbe vetett hitéhez, amelyben a józanság és a méltányosság diadalmaskodni fog az emberben megbúvó állati ösztönök felett.)

És dr. Klemm egyhuszonnégy órás ügyelet, majd az azt követő kimepítési életmentési akció és alig néhány órai alvás után arra kényszerült, hogy szembenézzen azzal a képtelenséggel, miszerint egy — még hozzá rendőrgyilkossággal vádolt! — megfigyeltje egyszerűen megszökött.

Dr. Klemm első megérzése ez volt: vége. Vége mindennek.

A második megérzése ez volt: majdnem mindennek.

A harmadik: vége? Vége a vargabetűivel is következetesen felfelé ívelő pályafutásának, vége hiú ambícióinak?

Dr. Klemm önvizsgálatot tartott.

Talán mégis túlfűtött, irreális, beteges ambícióinak törvényszerű végkifejlete ez? — kérdezte önmagát. Ám amikor építő jellegűnek hitt becsvágya bűvöletében nevét majdani tudományos enciklopédiák oldalain vélte látni, az nem öncélú ábrándozás volt, annak egyetemes értékű tudományos tettek kell hogy legyenek a kilométerkövei, a fedezete. S akkor az a becsvágy mégis értelmes becsvágy, egészséges, építő jellegű, olyan, amiért érdemes élni.

Ám ez a becsvágy — gondolta dr. Klemm osztályorvos —, ez az egészséges, építő jellegű becsvágy őt a kevésbé látványos tudományos kutatómunkára ösztökéli, nem a docensi titulus felé, s ő balga nemes becsvágyain szárnyalva mégis e talmi csillogás felé tett megbocsáthatatlan feketefuvarokat. Útmutató sorsfordulat ez a mai eset, vélte dr. Klemm, a sors útmutató fordulata, és ostoba lenne, ha nem olvasná ki belőle kishitű perceiben fel-feltörő gyanúját, melynek csak lángját tudta időről időre eloltani, füstjét-paraszát nem: nevezetesen, hogy mint minden emberé, az ő határai is korlátozottak, az ő predesztinációja, íme, a docensi titulus küszöbéig terjed, ideig és nem tovább! Belőle hiányzik valami megkülönböztető többlet, ami nélkül véletlen docenssége is esetleges lenne, hamis, gyanús, kételkedést keltő, hitel nélküli. A sors ujja ez, s azt mutatja, lépjen vissza a mellékösvényről, amelyre hiúsága irányította lépteit, vájja magát kutatásainak bozontos mélységeibe.

Igen, mondotta dr. Klemm fennhangon, ennek be kellett következnie. Ennek vagy valami másnak. S furcsa módon, még csak eszébe sem jutott, hogy intézkedéseket foganatosítson, esetleg riadóztassa az ajtónállókat, esetleg riadóztassa a rendőrséget. Más, született docensek, igen,

azok tudnák, mit kell ilyen helyzetben tenniük. És ez is egyik tartozéka annak a kívánatos többletnek, ami belőle hiányzik.

Dr. Klemm egy pillanatra sem hitt abban, hogy egy kék kórházi pizzamás, bőrpapucsos, PS-jelzésű ember fényes nappal egy többé-kevésbé szűkre lokalizálható területről hatóságilag elő nem állítható. Következésképpen nem is gondolt a szökés, illetve az eltűnés esetleges következményeire az igazságszolgáltatásra nézve. Mindazonáltal, a szökés megtörtént, elintézett dolog, a vereséget ő elszenvedte, s annak súlyát hatósági beavatkozás igénylésével még csak növelné. Egy küzdelemben szabályosan elveszített mérkőzést a versenybizottság zöld asztal mellett megnyerhet ugyan az elsődleges vesztes számára, ám nyújthatja-e neki pecsétetes írásban a győzelem örömét?

Dr. Klemm amennyire a szívén viselte ápoltojai mindennapjait, apró-cseprő ügyeit, közérzetét, amíg a keze alatt tartotta őket, annyira nem törődött utóéletükkel vagy -halálukkal, miután átadta őket az igazságszolgáltatásnak. Bírószágon soha nem kérdezte, újságokban soha el nem olvasta, egyszóval soha a tudomásáig eljutni nem engedte a megfigyeltjeire utóbb kiszabott büntetéseket. Nem érdekelte már tehát, hogy előállítják-e a szökevényt, s ha igen, a szomszédos mosdóhelyiségből-e öt percen belül, vagy a város másik végéből holnapután, esetleg negyed év múlva a határon túlról izgalmas Interpol-nyomozás után. A veresége tényén mindez mit sem változtatna. S a konzekvencia ugyanaz:

Dr. Klemm papírt húzott a gépbe, megírta lemondását.

Kifejtette, hogy posztja betöltésére alkalmatlannak találja magát, levonja a megfelelő konzekvenciát stb. A lemondást aláírta, a lapot borítékba zárta, megcímezte, s feltűnő helyen íróasztala üres vázájába tűzte. Asztalából elővette feltűnő palinkás üvegét, néhány nagy kortyban magába öntötte a félliternyi italt, kimerültségtől roskadozó térdeibe a friss tüzelés éppen annyi erőt öntött, hogy sietős léptekkel eljutott a megszőkött rendőrgyilkos cellájáig, ott kívülről bezárta a zárat, kivette a kulcsot, majd belépett, magára rántotta az ajtót — a zár merev nyelvecskéje engedelmesen beugrott az ajtó vájátába. Dr. Klemm ruhástól végigzuhan az ágyon, és hörgő horkolásba kezdett.

A női étkezdében súlyos légkörben, sűrű füstgomolyagban folyt az Ápoltak Tanácsának ülésezése. A galambósz októbrista ezenközben teljességgel visszanyerte szokott magabiztosságát. — Intézményünket — mondta emelkedetten, de mérsékelt pátosszal — intézményünkön — javított a ragon — megbocsáthatatlan szegényfolt esett, és ezért részben mindannyian viseljük a felelősséget, és ha kell, bátran szembenézünk vele.

Szörösmellű, aki a Tanácsban a szavazógép szerepét töltötte be, ám birtokolt egy mellékfunkciót is, nevezetesen minden alkalommal ő számolta meg a pro és contra szavazatokat, hirtelen azt találta kiáltani: — Ki van mellette? — Illetlen szavaira mint a méhkasba tévedt egérre a méhraj, csapott le az ünnepélyes arcok szigora, és Szörösmellű megjuhászodva beharapta az ajkát, eltökélvén, hogy a jövőben, mielőtt megszólalna, gondolkozni fog. Gondolkodott tehát. Arra gondolt, hogy valamit viselni és ugyanazzal szembenézni, az merőben más dolog. Szeme sarkából megpillantotta a folyosón dohányzó Poétát, erről az ételhordó tolókcosi jutott eszébe, ám a tolókcisiról furcsamód nem az ebéd (habár

annak az ideje lett volna már), hanem a felelősség, amelynek reá eső részét, ha kell, ő elhordhatná abban a tolótkocsiban. Érezte is, hogy a felelősség, amit az elnök oly kegyetlenül és határozottan reá is kiosztott, nyomasztóan telepedik a mellkasára, reánehezedik, már tiltakozni akart, ám megbénította valami ismeretlen közösségi érzés. Ha kell, viselem, gondolta, ha itt mindenki viseli, viselem én is. Ettől megkönnyebbült.

Az elnök sokat beszélt. Elbeszélte, hogyan érte őt, mint embert, ápoltat, ám főként elnököt a rendőrgyilkos eltűnésének híre. A repetli-refetli dilemmáról szót sem ejtett. — Első pillanatban azt kérdeztem magamtól — mondta —, mit tett volna a helyemben Kutuzov. Kutuzov persze már nem adhatja meg a választ. Életművében ugyancsak hiába keresnénk. Meglehet, Kutuzov soha nem is volt ilyen helyzetben. De nem is ez a lényeg. A lényeg az, hogy feltegyük magunkban a kérdést, hogyan cselekedett volna Kutuzov. Ezzel máris elértük, hogy felelősségünk tudatának legmagasabb fokára emelkedünk, annak teljes súlyával a vállunkon nyúlunk a kérdéshez. Feltételezem, persze, hogy önök közül nem mindenki ismeri Kutuzovot. Gondolhatnak helyette Csapajevet, Napóleont, Barbarossa Frigyeset, mindegy. Fő, hogy az eszményképük legyen. Olyan férfi, akinek a döntése számunkra nem hagy semmi kétséget . . .

— Rosa Luxemburg lehet? — kérdezte méltatlankodva a bobby-dollos hölgy.

— Mit mond? — kapta fel a fejét a galambősz októbrista.

— Az eszményképünk. Olyan férfi . . . mondta maga. Azt kérdezem, nő nem lehet?

A galambősz októbrista, leküzdvén émelységét, higgadtan kifejtette, hogy ámbár a nő kezébe fakanál való, nem pedig marsallbot, a maga részéről semmi kifogása a női emancipáció ellen, mégis nehezen tételezheti fel, hogy egy Klara Zetkin például olyan helyzetbe kerülne . . . E pontnál a szélesebben jegyzetelő Böller Gézára pillantott, s maga is belátva, hogy a tanácskozás némelyest elkanyarodott sürgető vezérfonalától, oda-szólt jegyzőkönyvvezetőjének, hogy ebből egyelőre semmit ne rögzítsen, majd ő megadja a rezümét.

Ám Böller Géza olyan fanatikus pedantériával rögzítette az elhangzottakat, mintha a szókevény előkerítése kizárólag azon múlna, hogy vajon a jegyzőkönyv híven tükrözi-e a szökés ügyében folyó tanácskozás menetét.

Mindezen események előzményeként alig percekkel korábban a következő történt: az ápolóiskola gyakornokoskodó növendékének röntgenvizsgálatra a kórháztelep másik szárnyára kellett volna kísérenie három ápoltat, köztük az újonc Piccolót is, amikor a rendelőben csengett a telefon: a központi raktárból jelentették, hogy az E-osztályról mehetnek a frissen kiutalt oxigénpalackért. A növendéknek eszébe jutott, hogy egy ilyen frissen kiutalt oxigénpalack nem minden esetben azé, akinek kiutalták, ellenkezőleg, aki bírja, marja. Eszébe jutott a docens hisztériás rohama, melyet három hónappal korábban az az arcátlan eset váltott ki, hogy a nagy nehezen kiigényelt s végül kiutalt műszert kárörvendő mosollyal a belgyógyászat segédápolója csípte el az E-osztály orra elől. A növendéknek most mindennél fontosabbá vált az oxigénpalack. A három röntgenreírtelt közben sorsára várakozva a folyosón téblábolt, a

szemközi ablakmélyedésben pedig felhajtott gallérú köpenyben a tiszta-
osz, kardotnyelt rendőrgyilkos támasztotta derekával az ablakrámát. A
növendék felkapta a papírokat, a szemlátomást unatkozó régi ápolthoz
fordult, kezébe nyomta az iratokat, a várakozókra mutatott, s ennyit
mondott: — A szokásos rutin-röntgen. Kísérd el őket. — A rendőr-
gyilkos megütődött. — Nem érted?! — rivallt rá a növendék. — Beleöszülsz
az unalomba, de egy kis foglalatoskodástól már égnek áll a hajad! Na,
vezesd őket, a röntgenen már várnak! — és az ajtó felé tuszkolta a kü-
lönítményt.

Az ajtónálló már messziről észrevette őket, s előzékenyen kitérte előt-
tük a klinika vasajtáját. A tisztaosz rendőrgyilkos a küszöbön megtor-
pant, aztán kilépett a zöldbe, felszúrta orrát a levegőbe, nagyot szip-
pantott, és hátrafordult. — Utánam! — kiáltotta, és katonás léptekkel
megindult a röntgenosztály felé. A kórháztelep szétszórt klinikáit össze-
kötő, ritkás rekettyebokrok szegélyezte műút rendkívül forgalmas volt
ezen a déli órán. A kis különítmény vezetőjének ugyancsak ki kellett
nyitnia a szemét, részint, hogy szemmel tartsa a mögötte libasorban
bandukoló, el-elmaradozó, papucsot igazgató, gyermekláncfűért a pázsitra
le-lecsellenő gondviselőit, részint, hogy elkerülje a fizikai összeütkö-
zést a sietős léptekkel szembejövő civilruhásokkal és összevissza csász-
káló pizsamásokkal. Megkönnyebbülten lélegzett fel, amikor a röntgen-
szoba várótermében leszámolta az ügyeletes ápolónak a papírokat s a
hozzájuk tartozó három embert.

— Elkéstek — mondta az ügyeletes röntgenes. — Már beengedtem
egy csomó civilt. Hát most várjanak egy kicsit!

A füledt, műfényű váróteremben a vaskályha körül a nyáridő ellenére
félígégett újságdarabkák heverték. A rendőrgyilkos felemelt egy na-
gyobbacska szeletet. TEJPRÉM... olvasta. A szó végét leharapta a tűz.
A következő sorban ezt tudta kivenni: VATOLT TEJÁR MA ALIG ÉRI
EL A... Hogy mennyit, azt a kihunyt enyészet minden időkre a sírjába
vitte.

— Mennyibe kerül ma egy liter tej? — szaladt ki a kérdés a rendőr-
gyilkos száján. A bekísértek összenéztek. — Még ha a pálinkát kérdez-
né... — mordult egy borostás.

— Maga, tata, igazán megborotválkozhatott volna. Nem kocsmában
van! — feddte meg a borostást a másik ápoló.

— Miért? Templomban vagyunk tán?

— Vetetkezésen, ha nem tudná — mondta amaz.

— Micsodán?

— Hát fényképezkedésen.

— Ha levágnák a fejemet... — tűnődött a borostás. — Ha levágnák a
fejemet...

— Akkor se borotválkozna meg?

— Akkor se mondanám meg, mennyibe kerül ma egy kiló kenyér. Hát
nem szégyen, gyalázat?!

— Bizony! — bólogatott a másik.

— Mit bizony?! — csattant fel a töprengéseire hirtelen féltékennyé
vált borostás.

— Ha belegondolok. Hetven parával drágább a fröccs. Becsuktak egy
kocsmát. Új énekesnő a csárdában...

— Hol?

— Sehol. Csak mondom. Ennyi volt az egész, amit a világból tudott a... amit tudtam.

Magunkfaját akart mondani, szemlátomást.

A Piccolo, aki mind ez idáig berzenkedve hallgatott, a rendőrgyilkoshoz lépett, belenézett az üszkös újságmaradványba.

— Elugrok egy újságért — mondta.

— Micsoda?

— Itt a kioszk mindjárt, veszek egy újságot. Legalább megtudjuk, mibe kerül a tej meg a kenyér...

— Ezek vagyunk mi — dűnnyögte öntépő hangulatában a borostás. — Újságból kell megtudnunk, mibe kerül a...

Piccolo becsapta maga mögött az ajtót, ők némán váraakoztak tovább.

— Mi az, mi az? — nyitott rájuk az ügyeletes röntgenes. — Még mindig nem méltóztattak levetkőzni? Azt várják tán, hogy én oldjam meg a gatyamadzagjukat?

— A gatyát is? — kérdezte a borostás.

— Ángya térgye! Na, mozgás! Mi lesz, mi lesz?

A kérdés a tisztaosz, kardotnyelt fiatalembernek szólt, aki gondolataiba mélyedve merev gerinccel nézett maga elé. Most riadtan felkapta a fejét.

— Vetkőzni, egykettő!

A tisztaosz végre kapcsolt.

— Nem én... én nem... a harmadik nem én vagyok. Én csak kísérem őket.

— Aha. Magára is rábíznom az anyósomat! Hol a harmadik embere?

A rendőrgyilkos észbe kapott. — Rögtön — motyogta, s kifutott a váróteremből. A folyosókon ügyetlenül kapkodta a fejét, nekifutott egy tolókcsonak, feldöntött egy kerekeken guruló találóasztalkát; végre kiért a szabadba. A kioszk valóban szemben volt, de Piccolót nem látta sehol. — Bocsánat — hajolt be a tolóablakon; a szarukeretes szemüvegű újságárus néni babacipellőt horgolt, pirosat, ezen ő elmosolyodott. Ez biztosra megy, gondolta, s még átvillant az agyán: jó lenne gyereket csinálni, most éppen nők között van, szabadon járkáló, szabadosan viselkedő nők között, talán ez az utolsó alkalom... — Bocsánat — rebegette a néni felé —, nem látot itt egy... — s megakadt. Rádöbrent, hogy nem tudja a fiút leírni. Fekete, sovány, fiatal? Talán. Még ennyit sem figyelt meg. Úgy volt, mint annak idején, mielőtt kimaradt volna a gimnáziumból, a latin nevekkal. A kétszótagnál hosszabbakat egy istennek sem volt képes megjegyezni. Csak ha meglátta a szót leírva, akkor ismert rá. Akkor száz között is tudta volna, amelyik az. Ha meglátom, gondolta, akkor biztosan felismerem. Ösztöne azt súgta, a fiú bizonyára a kantinba ment. Hosszas keresgélés után ráakadt a kantinra; a pult előtt ásványvizes üvegeket szorongató tömeg tülekedett, gyógyszer, tiszta szesz és áporodott testek szaga terjengett. A rendőrgyilkos belevetette magát a pizsama- és felöltőrengetegbe, egymás után fogta meg a férfivállakat, hajolt a férfiak arcába, akkor egyszerre az ő vállát ragadta meg valaki; reményteljesen hátrafordult, ám nem a keresett fiú volt, hanem egy rendőr. A tisztaosz fiatalember hátratekert csuklóján bilincs kattant. Két közeg kísérte vissza az osztályra.

A Madám, akiből szerencsésebb körülmények között docens is válhatott volna, a rendőrgyilkos fiatalember szökése hírvételének pillanatában már tudta, mit kell cselekednie. Nyomban értesítette a kórház őrszolgálatát, s csak azután jelentette a dolgot dr. Klemm osztályorvosnak.

Dr. Klemmet a 160-as garzonban két közeg állította talpra. Az osztályorvos feje zúgott, súlyosan hanyatlott mellére. Percek teltek bele, amíg valamennyire tudatára jött a nyomorúságos valóságnak. A vízcsaphoz tántorgott, tarkójára hideg sugarat csorgatott, majd a rendelőbe ment, egy spricche felszívott két adag koffeint, a vénájába fecskendezte. Amikor újra fölemelte a fejét, a Madám állt előtte, cinkos mosollyal nyújtotta a lemondási borítékot. Dr. Klemm tagadóan megrázta a fejét.

— Tegye vissza, ahonnan vette! Azonnal tegye vissza!

— Docens úr! — hüledezett Madám. — Maga nagyon fáradt! Ivott is.

— Tegye vissza!

— Gondolja meg. Aludjon rá egyet. Hiszen nem történt semmi . . . semmi komolyabb . . . Nem is tudja senki . . . mármint az illetékesek közül . . .

— Visszatenni! — üvöltötte dr. Klemm, és keserűen elmosolyodott. Nem történt semmi? — mosolygott magában. S a mondat nem tudott értelméhez hatolni. Dehogynem történt! Minden megtörtént!

Dr. Klemm a tetteket a maguk megtörténésében szemlélte, s nem a visszhangjukban. Azzal, hogy a lemondólevelet megírta, részéről a lemondás megtörtént. Azzal, hogy a rendőrgyilkos, akár negyed órára is, eltűnt, részéről az eltűnés megtörtént. Visszaszívni a lemondást? Aljas, galád emberek tennék. Olyanok, akik gőgösen pénzt vetnek a vak koldus kalapjába, ám amikor körülnézve észreveszik, hogy emberbaráti gesztusuknak egyetlen szemtanúja sem akadt, gyorsan lehajolnak, s kikotorják a rongyos kalapból a bedobott pénzdarabot.

Dr. Klemm ebben a pillanatban rádöbbsent: ha életének bármely pillanatában voltak olyasféle ambíciói, hogy hívságos címet, titulust, nevet szerezzen magának, valójában pusztán azért vágyakozott ezekre a kiválóságot regisztráló fokozatokra, hogy A Lombroso-elmélet a gyakorlat tűzpróbáin című készülő nagy művének zárófejezetében saját magával, mint a többi vizsgált személynél nem jelentéktelenebb egyéniséggel foglalkozva tegye fel művére a koronát.

Szobájába ment, s a lemondólevelet saját kezűleg helyezte vissza ismét a száraz virágvázába.

Olgica, a konyhalány a tálalókocsival belökte a női ebédlő ajtaját és szörnyűlködve hőkölt vissza.

— Gyalázat! Feljelentem magukat! Hogy mernek az ebédlőben dohányozni?!

A galambösz októbrista feddően és fölényesen ajkára szorította cigarettát tartó ujjait.

— Psszt! Ülés!

— Bocsánat — rebegte Olgica, miközben a tanácstagok arcán a pillanatnyi büntudat fölényes sértődöttségre váltott; méltóságteljesen húzták elő az asztal alá hirtelen bedugott vagy sajgó ujjuk közt lopva eloltott cigarettákat. Szőrösmellűnek az a bizarr gondolata támadt, hogy most nyomban benyit heti nagyvizitre a rettegett professzor, mire ő elkiáltja magát: „Ülés!”, mire a professzor: „Bocsánat!”, és halkán behúzza az ajtót, és lábujjhegyen eloldalog.

A vita egyébként éppen annál a pontnál időzött, hogy mit tenne most az ő helyükben az év tévésztárja, a tévedhetetlen Kloss kapitány, amikor Madám nyitott rájuk.

— Psszt, ülés! — sziszegte az elnök.

Madám mosolygott:

— Berekeszthetik. Elfogattam.

A váratlan fordulat kizökkentette hangulatából a gyülekezetet. A cigaretták eloltódtak. A konzervdobozokból előléptetett hamutartók pillanatok alatt eltűntek az asztalokról. Az ünnepélyes tanács elcsigázott ápolitak csoportjává vedlett.

Olgica hozta a levest.

— Kezet mosni, azonnal! Nézze meg az ember! — ordított a galambösz októbristára.

A sarokasztalnál a Poéta rezignáltan fejtegette asztaltársainak, a babby-dollos hölgynek, a vastag lábú asszonyságnak meg Böller Gézának:

— Az élet egy szürke senki. Semmi fantáziája, semmi dramaturgiai érzéke. Képzeljék el, hölgyeim és uraim, Piccolo barátunkat, aki azért iszik, mert elveszetnek érzi magát ebben az elgápiésedett civilizációban, röntgenre cipelik. A röntgent, mint sötétben, alattomosan működő masinát az összes többi gépeknél is szörnyűbbnek találja, az első lehető alkalommal kereket old, PS-jelzésű pizsamájában csavarog a kórház területén, beleveti magát a kantinban tülekedők tömegébe, az őrszem pedig, akit most riadóztattak, hogy a testvérgyilkos PS-jelzésű pizsamában megszökött, megpillantja Piccolo barátunkat. Előbb mindenesetre jól kioporolja a fenekét, aztán bilincsbé veri, miközben a fiú tiltakozik, mert azt hiszi, karhatalommal fogják elcipelni a szörnyű röntgen karmaiba, erre a közeg felpeckeli az állát, mire a fiú már magyarázkodni sem bír. Diadalmasan visszatoloncolják az osztályra, itt kiderül a melléfogás, tanácstalanul állnak, mire jámbor arccal betoppant a kardnyelő és büntudatosan bejelenti: az őrizetemre bízott Piccolo szórén-szálán eltűnt, hibás vagyok, nem vigyáztam rá, ítélkezzenek felettem legjobb belátásuk szerint.

— Így történt? Juj de jó! — tapsikolt a babby-dollos hölgy.

— Magának nincs fantáziája — sóhajtott a Poéta.

— Hát akkor?

— Így is történhetett volna. Sőt, ha az életnek van egy kis dramaturgiai érzéke, okvetlenül így is történik.

— Ugyan! — csilingelt a babby-dollos. — Az a kis nyápic (a Piccolóra értette) hogy bírta volna megkötözni a docens urat?

— Megkötözni?

— Még be is zárni, a saját cellájába!

— Bezárta?

— Nem ő, amaz. Az izé... aki a rendőrt eltette...

— Az még nyápicabb.

— De mégis. Ha egy rendőrrel elbírt. — A hölgy eltöprengett. — Meglehet, csak most fogyott le. Azelőtt díjbirkózó is lehetett.

— És a nyápic Piccolo? Az nem lehetett váltósúlyú bokszbajnok? Azelőtt?!

— Miért kiabál velem?

— Lehetett vagy nem lehetett?

— Lehetett... de...

— Egyébként is — legyintett a Poéta — az emberölés nem az izmokban lakik. Egyáltalán, az erőszak nem az izmokban fészkel. Nem figyelte meg? Az erőszak sokkal mélyebben lakik az emberben.

— Éppen ezt akartam mondani. Abban a... abban valahogy benne lakik.

— Drága hölgyem, maga túl sokat tud. Vagyis azt hiszi, hogy sokat tud. Tudja például, hogy mi lakozik kegyedben? Bizonyos benne, hogy kegyedben nem lakozik az emberölés?

— Jézus Mária? Még csak az kéne!

— Pedig én mondom kegyednek, bizony ott lakozik. Szunnyad. De ha egyszer felébred...

— Tudni fogok uralkodni magamon!

— Jó. Tegyük fel, hogy leküzd. Leküzd, hangsúlyozom. Azzal persze el nem pusztítja. Hanem? Tegyük fel, hogy kegyedben az emberölésen kívül lakozik egy kis emberpalánta is...

A babby-dollos hölgy mélyen elpirult, hápogni kezdett.

— Ne essen kétségbe, ez csak oknyomozó hipotézis. Nos, ha az a bizonyos emberölés kegyedben lakozik, szunnyad, felébred, kegyed elnyomja, mi történik? Átlopakodik a kegyed drága gyümölcsébe.

— Miket beszél!

— Igen, igen. Nem hiszi, hogy ez örökölhető? Sőt, öröklendő?

— Nem, nem hiszem.

— Miért?

— Mert... mert nem anyag.

— Hah! És a szépség, és a tehetség, és a hajlam, ez mind anyag? Na lám! És mégis öröklődik!

A babby-dollos hölgy egész felhevült testével tiltakozott ez ellen a teoréma ellen. — Mondja — csattant fel, hátrautasítva az entellektüelek iránti eredendő rajongását —, miért lovagol maga folyton azon, hogy bennem egy magzat motoszkal?

— Motoszkálhatna — hajolt közelebb a Poéta. — Tudja maga, mi lakozik most abban az emberben... aki elbirt a rendőrrel? Tudja, mi lakozik? A tiszta megbánás, a katarzis utáni megújult lélek. Ezt tudná most beletáplálni egy emberpalántába.

— Miért mondja ezt nekem?

— Gyereket akar magától.

A babby-dollos hölgy, mielőtt elájult volna, riadtan körülpillantott. Beszélgetésüket senki nem hallotta. Ez megmentette őt az elájulástól.

— Csak azért bocsátok meg magának — mondta kissé kiábrándultan, amiért a Poéta arra vetemedett, hogy más nevében ostromolja piszkos ajánlataival —, mert maga már megjárta a poklot, maga már a túlvilágról jött vissza.

Ekkor rontott az ebédlőbe a magát beépített megfigyelőnek valló, rekedtes hangú nő. A bevonulás erupciója oly hatásos volt, hogy minden szem az ajtóra szegeződött.

— Bízom a diszkréciójokban — mondta a rekedtes hangú. — Amit most közlök, szigorúan bizalmas klinikai titok. A docens lemondott.

A galambösz októbriista nem érkezett megkérdezni magától, mit tett

volna ebben a helyzetben Konyev marsall, mert Szőrösmellű a csodálatos közösségi érzéstől még mindig mélységesen áthatva felkiáltott:

— Sztrájkolunk!

A levegő megtelt izzással. Többen kijelentették, füttyülnek a docensre. Felőlük befekhet alkoholistának, vagy elmehet apácának. Mások pártfogásba vették. Azt tudták mentségére felhozni, hogy bajban van. Ez egy pillanatra az osztályorvos oldalára billentette a rokonszenvet. A közhangulat alakulásában azonban meglepően keveset nyomott a latban az osztályorvos demokratikus, csaknem haverkodó magatartása az ápolottakkal szemben, annál nyomósabban fordult ellene a tény, hogy megkülönböztetett figyelemben és tiszteletben részesíti a szellemi vagy más téren kiemelkedő ápolottakat, ahelyett, hogy az ilyen irányú tisztelet gyakorlását meghagyná az ápolottaknak.

Tíz perc múltán megegyeztek abban, hogy a sztrájk mindenesetre szép dolog. Sztrájkolni fognak. Úgy fognak sztrájkolni, hogy — egyelőre — huszonnégy órán belül elutasítanak mindenféle gyógyterápiát: lelki klinikát, hideg zuhanyt, szirupot, tablettát és injekciót.

Az osztályorvosról egyszerűen megfélemedtek; olyannyira, hogy amikor Madám elindult az ebéd utáni gyógyszeres tálcával, s döbbenet az kérdezte a vastag lábú asszonyságtól, miért utasítja vissza a szokásos Apaurint, ezt a választ kapta:

— Szolidaritásból.

— Ki iránt? — firtatta a Madám.

— A többiek iránt — válaszolta a vastag lábú asszonyság, és szemében eddig nem látott elszántság tükröződött.

(Folytatjuk)